

Paper main body: the current civil legislation of Ukraine stipulates the right of victims of criminal offenses on the restoration of rights violations. But there are cases where recovery is impossible. The reasons for this is that, first, is guilty of a criminal offense a person is insolvent, and the actual recovery of funds it usually extends over many years and is irregular. Secondly, the problem relates stopped criminal proceedings in which a person has committed a criminal offense is not established and the victim is deprived of right to file a civil action. Thirdly, the remedy is not possible victims in unsolved criminal offenses, such as when a person has committed a criminal offense established, but avoids investigation and declared her search does not give the desired result. Gained international experience in the development of a special law should be used in Ukraine, but specific to Ukrainian legislation, because the main problem of state compensation is to finance the payments. To solve this problem, determine the range of persons who will be entitled to compensation, the amount and source of such compensation, as well as a body which has the authority to have compensation from public harm.

Conclusions of the research: the proper functioning of the mechanism in practice state compensation of damage caused offense should solve the problem of effective restoration of the rights of persons who are victims of crimes and timely compensation to the victim harm.

Key words: the state, the victim, the crime, the damage compensation.

Надійшла до редколегії 10.03.2015 р.

Ганна Олександрівна Уразова,
аспірант кафедри цивільного права №1
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого,
м. Харків

УДК 657

ПРАВО УЧАСНИКА НА ВИХІД ІЗ ТОВАРИСТВА З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ

Стаття присвячена аналізу права учасника на вихід із товариства з обмеженою відповідальністю. Наводиться юридична характеристика права учасника на вихід із товариства з обмеженою відповідальністю, розмежування понять «вихід» та «виключення»; розглядається правова природа виходу учасника з товариства, а також його механізм та правові наслідки.

Ключові слова: право учасника на вихід із товариства з обмеженою відповідальністю, односторонній правочин, повідомлення про вихід, здійснення розрахунків.

Право учасника на вихід із товариства з обмеженою відповідальністю (далі – ТОВ) передбачено статтею 148 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України) [1], а також іншими нормами чинного законодавства, зокрема, п. 3 ч. 1 ст. 116 ЦК України, п. В ч. 1 ст. 10 ЗУ «Про господарські товариства» [2], ч. 1 ст. 88 Господарського кодексу України [3]. Однак виникає чимало труднощів в учасників ТОВ під час його здійснення, а отже, й численні судові спори.

У цивілістиці окремі питання права на вихід із ТОВ аналізувалися такими вченими, як: Г. Є. Авілов [4], М. О. Белоусов [5], В. М. Кравчук [6], І. В. Спасибо-Фатеєва [7], Е. О. Суханов [8] та ін. Деякі аспекти досі залишаються дискусійними, зокрема, правова природа виходу учасника з ТОВ, відмежування його від інших суміжних понять, механізм та правові наслідки здійснення права на вихід. Це зумовило написання цієї статті з метою розгляду права учасника на вихід із ТОВ крізь призму вищезазначених питань з висвітленням позицій вищих судових інстанцій та, як наслідок, вирішення труднощів, що виникають у правозастосовній діяльності.

Право учасника на вихід із ТОВ характеризується тим, що воно: а) безумовне, тобто підстави виходу учасника з товариства не мають правового значення; б) нічим не обмежене (окрім обов'язку завчасно повідомити товариство про свій вихід). Тому статутом ТОВ воно не може бути обмежене чи заборонене. Таку точку зору підтримує й Верховний Суд України (далі – ВСУ), який у п. 28 ППВСУ «Про практику розгляду судами корпоративних спорів» вказав на те, що положення установчих документів, які обмежують чи забороняють право на вихід учасника з товариства, є незаконними [9]; в) незалежне, тобто не потребує згоди інших учасників або самого ТОВ; г) учасник може здійснити його у будь-який час за власним бажанням або ніколи не скористатися ним.

Наведені ознаки дозволяють *розмежовувати поняття «виход» й «виключення»* з ТОВ, які, як свідчить аналіз судової практики, інколи судді ототожнюють [10]. Останнє, відповідно, відрізняється від першого тим, що: 1) наявність правової підстави, передбаченої законом або статутом товариства (наприклад, систематичне не виконання або неналежним чином виконання обов'язків та ін.), для виключення учасника з товариства є обов'язковою; 2) рішення про виключення учасника є винятково компетенцією загальних зборів ТОВ та приймається шляхом голосування учасників, які володіють у сукупності більш як 50 відсотками загальної кількості голосів учасників товариства.

Таким чином, виключення учасника з ТОВ є цивільно-правовою (корпоративною) відповідальністю, яка завжди застосовується тільки за наявності певних правових підстав шляхом голосування на загальних зборах, поза волею такого учасника.

Щодо *правової природи* виходу учасника з ТОВ, то у вітчизняній доктрині немає чіткого уявлення про неї. Хоча більшість науковців вважають,

що це односторонній правочин [11, с. 3; 12, с. 140]. Крім того, зазначається, що вихід учасника з ТОВ з позицій «договірного підходу» виглядає як одностороння відмова від зобов'язання [8, с. 47]. Необхідно звернути увагу на те, що така точка зору не суперечить першій думці вчених, оскільки одностороння відмова від зобов'язання також є одностороннім правочином [7, с. 430; 13, с. 90].

Відсутній єдиний підхід щодо вирішення цього питання й в судовій практиці, де сформувалися дві точки зору. Згідно з першою, вихід учасника з товариства є одностороннім правочином [14]. Відповідно до другої – ні [15]. Зокрема, у рекомендаціях президії Вищого господарського суду України (далі – ВГСУ) вказано, що заява про вихід учасника з товариства є формою реалізації передбаченого законом права учасника на припинення корпоративних відносин шляхом виходу з товариства, а не правочином [16].

Не погоджуючись з останньою думкою, вважаємо, що вихід учасника з ТОВ шляхом подачі відповідної заяви є *одностороннім правочином*, внаслідок якого, по-перше, припиняються корпоративні права та обов'язки між учасником та ТОВ, по-друге, як правило, виникають зобов'язальні правовідносини щодо здійснення розрахунків з таким учасником.

Серед науковців також не припиняється дискусія щодо необхідності *існування законодавчо необмеженого права на вихід* учасника з ТОВ. Основним аргументом учених, які вважають його зайвим [17, с. 91-92] є: можливість призведення до ліквідації або навіть банкрутства товариства, оскільки товариство у будь-який час може позбутися всіх своїх активів [4, с. 192]. З іншого боку, у разі скасування чи обмеження права виходу учасника із ТОВ частка в капіталі товариства, будучи формально оборотоздатним об'єктом цивільних прав, вільно на ринку не обертається і тому учасник може не мати реальних можливостей припинити свою участь в товаристві за допомогою її продажу, тоді як право на вихід є своєрідним механізмом захисту прав міноритарних учасників від прийняття свідомо не вигідних для них рішень мажоритарними учасниками [18, с. 162-163]. Підтримуючи останню точку зору, необхідно зазначити, що право на вихід може бути й засобом захисту прав учасників ТОВ, зокрема у разі неможливості вийти з нього шляхом продажу частки через її неліквідність.

Спробуємо розглянути *механізм виходу* учасника з ТОВ задля з'ясування *форми повідомлення та заяви про вихід, моменту виходу* учасника з товариства.

Заяві учасника про вихід із ТОВ має передувати його відповідне повідомлення. Воно повинно бути зроблене *не пізніше ніж за три місяці* до виходу, якщо інший строк не встановлений статутом (ч. 1 ст. 148 ЦК України). На відміну від спеціального правила, яке поширюється лише на учасників ТОВ, за загальним правилом, що міститься у ч. 2 ст. 100 ЦК України, учасники товариства мають право вийти з товариства, якщо установчими

документами не встановлений обов'язок учасника письмово попередити про свій вихід із товариства у визначений строк, який не може перевищувати одного року. З останнього випливає, що обов'язок учасника письмово повідомити про свій вихід має бути закріплений в установчих документах товариства. Проте навіть якщо такий обов'язок учасника не передбачений у статуті ТОВ, слід керуватися ч. 1 ст. 148 ЦК України як спеціальною нормою. Так, ВГСУ у п. 3.5 Рекомендацій, наголошує на тому, що учасники товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю повинні повідомити товариство про свій вихід не пізніше, ніж за три місяці або у інший передбачений статутом строк [19].

Таким чином, норма ч. 1 ст. 148 ЦК України щодо строку повідомлення є диспозитивною. Тому статутом ТОВ може бути передбачений інший строк для цього (більший або менший трьох місяців), але який не може перевищувати одного року (ч. 2 ст. 100 ЦК України). Між тим *обов'язок учасника попередити про свій вихід* із товариства не може бути скасований у статуті ТОВ. Отже, у разі виходу з ТОВ учасник повинен: 1) завчасно *письмово повідомити* ТОВ; 2) подати відповідну заяву, адресовану ТОВ.

Аналіз судової практики дозволяє зробити висновки про те, що у більшості випадків суди не дотримуються законодавчо визначеної процедури виходу учасника з ТОВ, зокрема не звертають уваги на факт наявності повідомлення учасника про свій вихід.

Так, ОСОБА_4, ОСОБА_5, ОСОБА_6, ОСОБА_8 та ОСОБА_7 (далі – позивачі) звернулися до господарського суду з позовом про визнання за ними права на відмову від одностороннього правочину про їх вихід із ТОВ «Екран-Сервіс». Позивачі подали нотаріально посвідчені заяви про відступлення належної їм частки в статутному фонді ТОВ «Екран-Сервіс» учаснику цього ж товариства ОСОБА_9 та про вихід із товариства. Пізніше позивачі нотаріально оформили та подали загальним зборам ТОВ «Екран-Сервіс» заяви про відмову від відступлення належної їм частки в статутному капіталі ТОВ «Екран-Сервіс» учаснику цього товариства ОСОБА_9 та про відкликання своїх заяв про вихід із товариства. Рішеннями першої та апеляційної інстанцій в позові було відмовлено. ВГСУ, відмовляючи в задоволенні касаційної скарги, підтвердив правильність висновків судів попередніх інстанцій про те, що чинним законодавством не передбачено право учасника товариства відмовитися від використаного ним раніше права вийти з товариства (нотаріально оформлена заява, подана до товариства). Вихід учасника з товариства зумовлює припинення корпоративних відносин між учасником і товариством. Правовим наслідком виходу учасника є виникнення у товариства обов'язків щодо здійснення з ним розрахунків на його вимогу [20].

Вважаємо, що задля уникнення виникнення таких спорів, учасник має виконувати свій обов'язок щодо завчасного повідомлення ТОВ про свій вихід.

Тим самим він захистить своє корпоративне право на подальшу участь у товаристві, оскільки повідомлення про вихід із ТОВ не породжує такого правового наслідку, як припинення його участі у ньому. Тому учасник може змінити своє рішення до моменту подання відповідної заяви і надалі залишатися учасником ТОВ. Останнє, в свою чергу, не має права наполягати на виході цього учасника з нього. З моменту ж подання заяви про вихід і сприйняття її відповідними органами ТОВ (а отже, і припинення корпоративних відносин між ними), учасник є зв'язаним нею, тобто заява не може бути ним відкликана, окрім випадків, коли проти цього не заперечує ТОВ.

Враховуючи те, що *заява про вихід* учасника з ТОВ є одностороннім правочином, згідно з п. 2 ч. 1 ст. 208 ЦК України правочини між фізичною та юридичною особою належить вчиняти у *письмовій формі*. Крім того, ч. 3 ст. 29 ЗУ «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців» [21] передбачено, що у разі внесення змін до установчих документів, які пов'язані із зміною складу засновників (учасників) юридичної особи, додатково подається примірник оригіналу (ксерокопія, нотаріально засвідчена копія) заяви фізичної особи про вихід із складу засновників (учасників). Відповідно до підпункту 3.3, пункту 3, глави 7, розділу 2 Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України [22] вірність копії документа, виданого фізичною особою, засвідчується у тих випадках, коли справжність підпису фізичної особи на оригіналі цього документа засвідчена нотаріусом або посадовою особою відповідного органу місцевого самоврядування або за місцем роботи, навчання, проживання чи лікування фізичної особи.

З аналізу норм чинного законодавства слідує, що заява про вихід учасника з ТОВ повинна бути *нотаріально посвідчена*. За відсутності нотаріального посвідчення заява учасника про вихід із ТОВ є неналежно оформленою та не може бути підставою для прийняття загальними зборами відповідного рішення, проведення виплат та внесення змін до установчих документів товариства [19].

Момент виходу учасника з ТОВ законодавчо не врегульований. Вищі судові інстанції його визначають по-різному. ВГСУ зазначає, що учасник вважається таким, що вийшов з товариства з обмеженою або з додатковою відповідальністю з моменту прийняття загальними зборами рішення про виключення учасника з товариства на підставі його заяви про вихід, а у разі відсутності такого рішення – з дати закінчення строку, встановленого законом або статутом товариства для повідомлення про вихід з товариства [19].

Натомість ВСУ вважає, що вихід зі складу учасників товариства не пов'язується ні з рішенням зборів учасників, ні з внесенням змін до установчих документів товариства. У зв'язку з цим моментом виходу учасника з товариства є *дата подачі ним заяви про вихід* відповідній посадовій особі товариства або *вручення заяви* цим особам органами зв'язку [9].

Вважаємо, що позиція ВСУ цілком правильна, оскільки вихід учасника з ТОВ є одностороннім правочином, який не потребує згоди (його прийняття) загальних зборів. Тобто, останні не вирішують питання виходу учасника, а лише сприймають цей факт та вчиняють у зв'язку з цим необхідні дії, передбачені законодавством та статутом товариства.

ТОВ повинно провести позачергові загальні збори, обов'язковим питанням порядку денного яких має бути внесення змін до статуту у зв'язку зі зменшенням кількості учасників товариства. Крім того, згідно з ч. 3 ст. 52 ЗУ «Про господарські товариства» зміни до статуту, пов'язані із зміною складу учасників, підлягають державній реєстрації в установленому законом порядку. У ч. 2 ст. 7 цього ж Закону передбачений обов'язок товариства протягом трьох робочих днів з дати прийняття рішення про внесення змін до установчих документів повідомити орган, що провів реєстрацію, для внесення необхідних змін до державного реєстру. У разі, якщо товариство не вчиняє дії у зв'язку з поданням учасником заяви про вихід з товариства (не вирішується питання про внесення змін до установчих документів товариства, про їх державну реєстрацію), учасник товариства вправі звернутися до господарського суду з позовом про зобов'язання товариства до державної реєстрації змін в установчих документах товариства у зв'язку зі зміною у складі учасників товариства на підставі ст. 7 Закону про господарські товариства (п. 28 ППВСУ «Про практику розгляду судами корпоративних спорів») [9].

Наслідками здійснення свого права на вихід учасником ТОВ є те, що з моменту подання ним відповідної заяви між ним та ТОВ припиняються корпоративні та, як правило, одночасно виникають зобов'язальні правовідносини щодо проведення розрахунків з учасником. Однак на думку ВСУ, обов'язок сплатити вартість належної учаснику частки майна у строки, визначені ст. 54 Закону України «Про господарські товариства», виникає з моменту повідомлення учасником товариства про вихід із складу його учасників з виплатою належної йому частки вартості майна [23].

З таким висновком цілком погодитись не можна. По-перше, повідомлення учасника про вихід не спрямоване на припинення його корпоративних прав, тобто воно не створює таких правових наслідків, як заява про вихід. По-друге, якщо учасник у разі виходу з ТОВ не вимагає виплатити належну йому частку майна, то це право вимоги у нього не припиняється (ч. 2 ст. 12 ЦК України). Крім того, враховуючи зміст ст. 54 ЗУ «Про господарські товариства», обов'язок у ТОВ щодо виплати учаснику належної йому частки вартості майна виникає у разі виходу учасника з товариства, незалежно від того, чи міститься така вимога у заяві про вихід учасника з товариства. Між тим учасник ТОВ має право відмовитися від свого майнового права на одержання такої виплати, внаслідок чого воно припиняється.

З аналізу ч. 2 ст. 148 ЦК та ст. 54 ЗУ «Про господарські товариства», можна зробити висновок, що за загальним правилом учасник ТОВ у разі виходу з нього має право на одержання *вартості частини майна*, пропорційну його частці у статутному капіталі товариства, та на виплату частки прибутку, одержаного товариством у відповідному році до моменту його виходу.

За домовленістю (на вимогу учасника та за згодою товариства) між учасником та товариством виплата вартості частини майна товариства (повністю або частково) може бути замінена переданням майна в натурі.

З вищенаведеного слідує, що *майно в натурі* учаснику товариства може бути передане тільки у разі наявності складного юридичного факту: 1) вимоги учасника про виплату вартості частини майна товариства (повністю або частково) переданням майна в натурі; 2) згоди на це товариства. Остання має бути оформлена відповідним рішенням уповноваженого органу ТОВ в порядку, передбаченому статутом.

Якщо ж вклад до статутного капіталу був здійснений шляхом передання *права користування майном*, відповідне майно повертається учасникові без виплати винагороди. У разі, якщо учасник не повністю вніс (не повністю оплатив) свій вклад до статутного капіталу товариства, йому виплачується дійсна вартість частки пропорційно внесеній (оплаченій) частині вкладу [9]. Крім того, учасник, який виходить з ТОВ, може розпорядитися правом на одержання вартості частки (майновим правом), зокрема, шляхом її відчуження на користь ТОВ або його учасників (-а). Судова практика свідчить про те, що суди неправильно кваліфікують таке розпорядження.

Так, ВГСУ, залишаючи без змін постанову Одеського апеляційного господарського суду, а касаційну скаргу – без задоволення, зазначив, що нотаріально засвідченою заявою ОСОБА_4 повідомив ТОВ «Медичний центр «Мед-Сити» про вихід зі складу його учасників та про відсутність будь-яких претензій, у тому числі майнових, до ТОВ «Медичний центр «Мед-Сити» та інших учасників. Такою заявою ОСОБА_4 також висловив свою згоду на внесення відповідних змін до установчих документів ТОВ «Медичний центр «Мед-Сити», які пов'язані з його виходом, реєстрацією їх в органах державної влади в порядку, передбаченому законом. Колегія суддів ВГСУ, виходячи із встановлених господарськими судами обставин справи, а також прийнятої ВСУ постанови, дійшла висновку, що відмова здійснюється одностороннім правочином – заявою про це на адресу іншої сторони правовідносин, або вчиненням інших дій (поведінка особи), які свідчать про таку відмову. Вказаний правочин не суперечить загальним засадам цивільного законодавства, однією з яких є свобода договору і вимогам цивільного законодавства щодо здійснення цивільних прав, у тому числі права особи відмовитися від свого майнового права (абз. 1, ч. 3 ст. 12 ЦК України) та про відсутність обов'язку у ТОВ «Медичний центр «Мед-Сити» сплатити ОСОБА_4 вартість частини майна товариства, пропорційну його частці у статутному капіталі товариства [24].

З такими висновками суду погодитися не можна у тій частині, що заява учасника про вихід із товариства та відсутність майнових претензій була кваліфікована як *відмова на адресу іншої сторони правовідносин*. По-перше, правочин (відмова), який вчиняє особа, має відповідати її внутрішній волі; по-друге, право, від якого відмовляється особа, має бути нею чітко визначеним; по-третє, дії особи щодо відмови від свого права повинні однозначно свідчити про такий намір; по-четверте, за загальним правилом, відмова особи від свого майнового права є безадресним одностороннім правочином. У випадку наявності іншої сторони правовідносин, на користь якої передається майнове право, такий правочин є безоплатним відчуженням (ч. 4 ст. 12 ЦК України). Таким чином, відсутність майнових претензій в учасника до ТОВ не можна було кваліфікувати як відмову на користь іншої сторони правовідносин.

Вважаємо, що у разі наявності бажання учасника безоплатно передати свою частку ТОВ або іншим учасникам (-у) цього товариства такий правочин (договір дарування) має вчинятися з урахуванням правил ст. 147 та ч. 3 ст. 719 ЦК України.

Підводячи підсумок, необхідно зазначити, що учасник може здійснити своє право на вихід із ТОВ у будь-який час, з додержанням механізму, визначеного законом та статутом ТОВ, шляхом вчинення одностороннього правочину, який не потребує згоди загальних зборів. У свою чергу ТОВ зобов'язано провести розрахунки з таким учасником.

Список літератури:

1. Цивільний кодекс України [Електронний ресурс] : Закон України від 16.01.2003 р. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
2. Про господарські товариства [Електронний ресурс] : Закон України від 19.09.1991 р. № 1576-ХІІ. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1576-12>.
3. Господарський кодекс України [Електронний ресурс] : Закон України від 16.01.2003 р. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
4. Авилон Г. Е. Хозяйственные товарищества и общества в Гражданском кодексе России / Г. Е. Авилон // Гражданский кодекс России. Проблемы. Теория. Практика : сб. памяти С. А. Хохлова / отв. ред. А. Л. Маковский ; Исследовательский центр частного права. – М. : Международный центр финансово-экономического развития, 1998. – С. 176–202.
5. Белоусов М. О. Вихід учасника з товариства: юридичний та бухгалтерський аспект / М. О. Белоусов // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. – 2014. – № 3 (18). – С. 27–35.
6. Кравчук В. Вихід учасника з товариства з обмеженою відповідальністю: проблемні питання / В. Кравчук // Підприємництво, господарство і право. – 2002. – 1. – С. 11–14.
7. Спасибо-Фатеева І. В. Категорія відмови в цивільному праві України. Цивілістика: на шляху формування доктрин: вибр. наук. пр. / І. В. Спасибо-Фатеева. – Х. : Золоті сторінки, 2012. – С. 426–439.
8. Суханов Е. Закон об обществах с ограниченной ответственностью / Е. Суханов // Хозяйство и право. – 1998. – № 5. – С. 38–48
9. Про практику розгляду судами корпоративних спорів [Електронний ресурс] : постанова Пленуму ВСУ від 24.10.2008 р. № 13. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0013700-08>.

10. Рішення Господарського суду Запорізької області від 14.04 2008 по справі № 11/178/08 [Електронний ресурс] // Єдиний державний реєстр судових рішень. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/2059674>; Рішення господарського суду Харківської області від 23 листопада 2011 р. по справі № 5023/8919/11 [Електронний ресурс] // Єдиний державний реєстр судових рішень. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/19903162>.

11. Кравчук В. М. Правова сутність виходу з товариства / В. М. Кравчук // Підприємництво, господарство і право. – 2007. – № 1. – С. 3-4.

12. Таш'ян Р. І. Односторонні правочини у цивільному праві : моногр. / Р. І. Таш'ян. – Х. : Право, 2010. – 200 с.

13. Уразова Г. О. Категорія відмови у речових та зобов'язальних правовідносинах: правова природа, механізм застосування / Г. О. Уразова // Юрист України. – 2013. – № 4 (25). – С. 85–91.

14. Постанова Вищого Господарського суду України від 14 квітня 2010 р. по справі № К39/163-09 [Електронний ресурс] // Єдиний державний реєстр судових рішень. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/9059252>; Постанова Одеського апеляційного господарського суду від 5 лютого 2013 р. по справі № 5016/2288/2012(3/104) [Електронний ресурс] // Єдиний державний реєстр судових рішень. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/29142569>; Постанова Харківського апеляційного господарського суду від 23 жовтня 2007 р по справі № 2-2561/06 [Електронний ресурс] // Єдиний державний реєстр судових рішень. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/1103543>.

15. Рішення господарського суду Сумської області від 04.04.11 р. по справі № 5021/407/2011 [Електронний ресурс] // Єдиний державний реєстр судових рішень. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/14758233>.

16. Рекомендації президії Вищого господарського суду України від 18.06.2009 р. по справі № 04-06/83. Про внесення змін і доповнень до рекомендацій президії Вищого господарського суду України від 28.12.2007 р. № 04-5/14 «Про практику застосування законодавства у розгляді справ, що виникають з корпоративних відносин» [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Вищого господарського суду України. – Режим доступу : <http://vgsu.arbitr.gov.ua/news/753>.

17. Суханов Е. А. Акционерные общества и другие юридические лица в новом гражданском законодательстве / Е. А. Суханов // Хозяйство и право. – 1997. – № 1. – С. 90–100.

18. Филишова С. Ю. Корпоративный конфликт: возможности правового воздействия : моногр. / С. Ю. Филишова. – М. : Российская академия правосудия, 2009. – 308 с.

19. Рекомендації президії Вищого господарського суду України від 28.12.2007 р. № 04-5/14 «Про практику застосування законодавства у розгляді справ, що виникають з корпоративних відносин» [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Вищого господарського суду України. – Режим доступу : <http://vgsu.arbitr.gov.ua/news/245>.

20. Постанова Вищого господарського суду України від 14 квітня 2014 р. по справі № 902/1147/13 [Електронний ресурс] // Єдиний державний реєстр судових рішень. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/38311592>.

21. Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців [Електронний ресурс] : Закон України від 15.05.2003 р. № 755-IV. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/755-15>.

22. Порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України [Електронний ресурс] : наказ Міністерства юстиції України від 22.02.2012 р. № 296/5. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0282-12>.

23. Висновки Верховного Суду України, викладені у рішеннях, прийнятих за результатами розгляду заяв про перегляд судового рішення з підстави, передбаченої п. 1 ч. 1 ст. 111 №6 ГПК України, за 2010-2011 рр. [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховного Суду України. –

Режим доступу : [http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/F3F8CADB54AB19CFC2257B7B004C2B66](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/F3F8CADB54AB19CFC2257B7B004C2B66).

24. Інформаційний лист ВГСУ від 27.02.2012 р. № 01-06/224/2012 «Про доповнення до Інформаційного листа ВГСУ від 15.03.2011 р. № 01-06/249 «Про постанови Верховного Суду України, прийняті за результатами перегляду судових рішень господарських судів»[Електронний ресурс] / Офіційний сайт Вищого господарського суду України. – Режим доступу : <http://vgsu.arbitr.gov.ua/news/971>.

Уразова А. А. Право учасника на виход из товарищества с ограниченной ответственностью.

Статья посвящена анализу права участника на выход из общества с ограниченной ответственностью. Приводится юридическая характеристика права участника на выход из общества с ограниченной ответственностью, разграничение понятий «выход» и «исключения»; рассматривается правовая природа выхода участника из общества, а также его механизм и правовые последствия.

Ключевые слова: право участника на выход из общества с ограниченной ответственностью, односторонняя сделка, уведомление о выходе, осуществление расчетов.

Urazova H. A. The right of the member to withdraw from limited liability company.

Recent research and publications analysis. In civil law single questions of the right to withdraw from limited liability company were analyzed by such scientists, as: E. Avilov [4], N. A. Belousov [5], V. M. Kravchuk [6], I.V. Spasibo-Fateeva [7], E.O. Sukhanov [8], etc. However some of them still remain debatable, in particular, the legal nature withdraw of the member from limited liability company, its differentiations from other adjacent concepts, the mechanism and legal consequences of implementation of the right to withdraw.

Paper objective. *The purpose of article is consideration of the right of the member to withdraw from limited liability company through a prism of above-mentioned questions with illumination of positions of the highest judicial authorities and, as a result, the solution of the problems arising in law-enforcement activity.*

Paper main body. *The right of the member to withdraw from limited liability company is characterized by that it: a) unconditional, that is the bases of an exit of the member from company have no legal value; b) is not limited (except a duty beforehand to notify company about withdrawal); c) independent, that doesn't demand consent of other members; d) the member can carry out it at any time at own will or never use it. We consider that the withdraw the member from limited liability company by submission of the corresponding statement is the unilateral transaction as a result of which, first, the corporate rights and duties between the member and company stop, secondly, as a rule, there are obligations legal relationship on implementation of calculations with such member. In case to withdraw from limited liability company the member has to: 1) beforehand in writing to notify company; 2) to submit the corresponding application addressed to company. The moment withdraw the member from company is date of submission of the statement to withdraw by it to the corresponding official of company or delivery of the statement to these persons bodies of communication. By the general rule the member of limited liability company in case to withdraw from it has the right to cost of part of property, proportional to its share in the authorized capital of company and to payment of the part of profit received by company in the corresponding year until its withdraw.*

Conclusions of the research. *Summing up, it should be noted that the member can carry out the right to withdraw from limited liability company at any time, with observance of the mechanism determined by the law and statute, by making unilateral transaction that does not require the consent of the general meeting. In turn, a limited liability company must make payments to such member.*

Key words: right of the member to withdraw from limited liability company, unilateral transaction, notice of withdrawal, payment.

Надійшла до редакції 20.04.2015 р.